

Nr 35

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

I propositionen nr 117 har Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 17 och 34 §§ lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas, att 17 och 34 §§ lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

17 §.

Till myndighet — — — — — utlämna denna.

Förmögenhetslängd må — — — — — längdens datum.

Handlingar i — — — — — handlingens datum.

Handlingar i ärenden angående befrielse från tillämpning av bestämmelserna om beräkning av skattepliktig realisationsvinst vid avyttring av aktier eller liknande egendom i samband med strukturrationalisering må ej utan samtycke av den som sökt befrielse utlämnas till annan tidigare än tjugu år från handlingens datum.

34 §.

Handlingar i ärenden angående förvärv, avyttrande eller upplåtelse av egendom eller annat, som myndighet äger förvalta, eller angående utförande av arbete för myndighets behov annorledes än genom dess egen

Handlingar i ärenden angående förvärv, avyttrande eller upplåtelse av egendom eller annat, som myndighet äger förvalta, eller angående transport som utföres av myndighet eller angående arbete som utföres

¹ Senaste lydelse; se beträffande 17 § 1959:563 och beträffande 34 § 1962:199.

(Nuvarande lydelse)

eller annan myndighets personal må icke, utan tillstånd av den myndighet som handlägger ärendet, utlämnas innan avtal slutits eller ärendet eljest slutförts. Angår ärendet upphandling eller utförande av arbete för statens räkning eller försäljning av staten tillhörig lös egendom, skall likväl iakttagas, att i stadgad ordning infordrade och inkomna anbud, så ock andra handlingar som kunna tjäna till upplysning i vad mån anbud i ärendet infordrats eller avgivits eller som eljest avse dylika anbud, icke före nämnda tidpunkt må utlämnas i vidare mån än för prövning av anbud finnes nödvändigt eller begäran om anbuds utbekommande framställes av anbudsgivaren.

Då anledning därtill föreligger, äger vederbörande myndighet besluta, att handlingar, som i första stycket avses, även efter där angiven tidpunkt ej må utan myndighetens tillstånd utlämnas. Beträffande andra handlingar än sådana som angiva villkoren i slutna avtal må dylikt beslut avse en tid av högst tjugu år från nämnda tidpunkt. Vad angår handlingar, som angiva villkoren i slutna avtal rörande myndighets leverans av elektrisk kraft, gas, vatten eller dylikt eller rörande försäljning av varor med vilka myndighet driver handel i affärsmässiga former, må beslut meddelas högst för tiden till dess två år eller, då myndigheten är att hänföra till statens affärsdrivande verk, fem år förflutit från det avtalet fullgjorts eller upphört att gälla. Med avseende å handlingar, som angiva villkoren i slutna avtal i andra ärenden, må beslut meddelas högst för en tid av två år eller, då myndigheten är att hänföra till statens affärsdrivande verk, fem år från det avtalet slöts.

(Föreslagen lydelse)

för myndighets behov annorledes än genom dess egen eller annan myndighets personal må icke, utan tillstånd av den myndighet som handlägger ärendet, utlämnas innan avtal slutits eller ärendet eljest slutförts. Angår ärendet upphandling eller utförande av arbete för statens räkning eller försäljning av staten tillhörig lös egendom, skall likväl iakttagas, att i stadgad ordning infordrade och inkomna anbud, så ock andra handlingar som kunna tjäna till upplysning i vad mån anbud i ärendet infordrats eller avgivits eller som eljest avse dylika anbud, icke före nämnda tidpunkt må utlämnas i vidare mån än för prövning av anbud finnes nödvändigt eller begäran om anbuds utbekommande framställes av anbudsgivaren.

Då anledning därtill föreligger, äger vederbörande myndighet besluta, att handlingar, som i första stycket avses, även efter där angiven tidpunkt ej må utan myndighetens tillstånd utlämnas. Beträffande andra handlingar än sådana som angiva villkoren i slutna avtal må dylikt beslut avse en tid av högst tjugu år från nämnda tidpunkt. Vad angår handlingar, som angiva villkoren i slutna avtal rörande transport som utföres av myndighet eller rörande myndighets leverans av elektrisk kraft, gas, vatten eller dylikt eller rörande försäljning av varor med vilka myndighet driver handel i affärsmässiga former, må beslut meddelas högst för tiden till dess två år eller, då myndigheten är att hänföra till statens affärsdrivande verk, fem år förflutit från det avtalet fullgjorts eller upphört att gälla. Med avseende å handlingar, som angiva villkoren i slutna avtal i andra ärenden, må beslut meddelas högst för en tid av två år eller, då myndigheten är att hänföra till statens affärsdrivande verk, fem år från det avtalet slöts.

Beslut, vilka — — — — — undfå del.
Kommunalmyndighet har — — — — — kommunala beslutanderätten.
Vad i — — — — — å auktionsprotokoll.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 17 §, dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och, såvitt avser 34 §, den 1 juli 1966.

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås ändringar i lagen om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar (SkrL) i anslutning dels till genomförandet av 1963 års handlingsprogram för den statliga trafikpolitiken, dels till det för årets riksdag framlagda förslaget till nya regler för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av aktier.

1. Genom statsmakternas beslut år 1963 (prop. 1963: 191, SL³U 1, rskr. 424) har fastställts ett handlingsprogram för den statliga trafikpolitiken i syfte att skapa ett mera konkurrensfrämjande system än tidigare på transportmarknaden. Handlingsprogrammet är uppdelat på tre etapper, av vilka den andra skall träda i tillämpning den 1 juli 1966. Den innebär bl. a., att järnvägarna, både statens och andra, i huvudsak befrias från sin nuvarande allmänna transportplikt. Vidare skall den principiella skyldigheten för järnvägarna att behandla alla trafikanter lika i taxehänseende och vid vagnstilldelning upphöra, och individuella taxenedsättningar, som medges genom separata fraktavtal, skall i fortsättningen kunna hemlighållas.

I 34 § SkrL har intagits de undantag från offentlighetsprincipen som ansetts behövliga för att säkerställa affärsmässighet i fråga om myndigheters ekonomiska dispositioner. Enligt paragrafen får handling, som rör förvärv, avyttring eller upplåtelse av egendom eller annat som myndighet äger förvalta eller som angår arbete som utförs för myndighets behov på annat sätt än genom myndighetens egen eller annan myndighets personal, hemlighållas till dess avtal slutits eller ärendet slutförts. När det finns anledning därtill kan myndigheten besluta, att sådan handling skall vara hemlig även efter denna tidpunkt. Sekretesstiden är dock maximerad. Beträffande handling som inte innehåller villkoren i ingånget avtal får sekretesstiden inte utsträckas över tjugu år från den dag avtalet slöts eller ärendet slutbehandlades. Beträffande handling som innehåller avtalsvillkor varierar den längsta medgivna sekretesstiden beroende på vilken myndighet som slutit avtalet och beroende på vad avtalet går ut på. Är det ett statens affärsdrivande verk som är avtalspart är den längsta sekretesstiden fem år, men eljest är den två år. Resp. tidsperioder räknas från det avtalet full-

gjorts eller upphört att gälla, om avtalet går ut på leverans av elektrisk kraft, gas, vatten e. d. eller på försäljning av varor med vilka myndigheten driver handel i affärsmässiga former, och i andra fall från det avtalet slöts.

Flertalet sekretessbeslut enligt 34 § skall anmälas till Kungl. Maj:t, som i sin tur skall låta riksdagens revisorer få del av anmälningarna.

I motiveringen till det genom förevarande proposition framlagda förslaget i denna del anför departementschefen följande:

Som jag nyss nämnt är avsikten att järnvägarna i fortsättningen skall kunna frångå sina generella taxor och träffa avtal med sina kunder om särskilda fraktvillkor. Järnvägarna har intresse av att det inte ges offentlighet åt sådana säravtal, och detta intresse är givetvis lika stort hos SJ som hos de enskilda järnvägsföretagen. För att de statliga järnvägarna inte skall bli sämre ställda än andra bör sekretesslagen kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att sekretessbelägga handlingar angående transport som utförs av myndighet. Detta tillägg, som har sin naturliga plats i 34 § sekretesslagen, bör ges en generell avfattning och utformas så att för handlingar som rör transport av myndighet kommer att gälla samma regler som f. n. gäller för handlingar om förvärv, avyttring eller upplåtelse av egendom som myndighet äger förvalta. Den längsta tillåtna sekretesstiden bör, när det är fråga om handlingar som innehåller avtalsvillkor, räknas från det avtalet fullgjorts eller upphört att gälla. Tillämpat på SJ blir den längsta sekretesstiden fem år från denna tidpunkt.

Det är möjligt att det kan bli nödvändigt att medge SJ en längre sekretesstid för avtalshandlingar än fem år för att den eftersträvade jämställdheten mellan SJ och konkurrerande transportföretag skall helt uppnås. Som jag framhöll för ett par år sedan med anledning av då framförda önskemål om en tioårig sekretesstid för vissa handlingar hos affärsdrivande myndighet (prop. 1962: 149) bör det emellertid inte övervägas att företa några principiella eller mera vittgående förändringar i sekretesskyddet för stats och kommuns ekonomiska handlande förrän resultatet av offentlighetskommitténs arbete på en helt ny sekretesslagstiftning föreligger. Ett betänkande i ämnet från offentlighetskommittén kan väntas redan i år eller nästa år. Frågan om sekretesskyddet för handlingar hos SJ och andra affärsdrivande myndigheter får upptas till förnyat övervägande i samband med den fortsatta behandlingen av detta betänkande.

Av grunderna för sekretesslagen följer att myndighet aldrig bör hemlighålla handling längre än som kan anses nödvändigt i det särskilda fallet. En garanti mot missbruk finns i de förut omnämnda bestämmelserna om anmälningsplikt beträffande sekretessbeslut och om underrättelser till riksdagens revisorer.

Lagändringen föreslås träda i kraft samma dag som trafikpolitikens andra etapp inleds, dvs. den 1 juli 1966.

II. Den andra ändring i SekrL, som föreslås i propositionen, anknyter till det genom proposition nr 90 framlagda förslaget till regler om skatt på realisationsvinst vid avyttring av aktier m. m. Enligt detta förslag skall dispens från reglerna kunna meddelas, då tillämpning av desamma kan

antas hindra en strukturrationalisering som är önskvärd från allmän synpunkt. En dispensansökan kan ofta komma att innehålla uppgifter, som inte bör bli offentliga vid den tidpunkt då ansökan inges. Departementschefen föreslår därför, att i 17 § SekrL görs ett tillägg av innebörd, att sådan ansökan och andra handlingar i ärendet kan hållas hemliga under samma villkor som handlingar i ärende om förhandsbesked i taxeringsfråga. Denna lagändring bör i tiden samordnas med ändringarna i kommunalskattelagen, vilka föreslagits träda i kraft dagen efter publiceringen i Svensk författningssamling.

Utskottet

Utskottet har inte funnit fog för någon erinran mot att sekretesskyddet utsträcks på sätt åsyftas med de föreslagna ändringarna i 17 och 34 §§ sekretesslagen.

Vid sin närmare granskning av förslaget beträffande 34 §, vilket i första hand avser av SJ träffade transportavtal, har utskottet haft särskild uppmärksamhet fäst vid det förhållandet, att 28 § omfattar bl. a. SJ. Sistnämnda § avser bl. a. »till statlig eller kommunal anstalt för samfärdsel inkomna och där upprättade handlingar avseende samfärdseln», ett område som till väsentlig del torde sammanfalla med »handlingar i ärenden angående transport som utföres av myndighet» varom det nu föreslagna tillägget i 34 § talar. Flertalet handlingar rörande SJ:s transportverksamhet kommer alltså att samtidigt falla under två skilda sekretesstadganden, det ena (28 §) åsyftande att bevaka de enskilda kundernas intressen, det andra (34 §) avseende att tillvarata verkets egna intressen. Denna konstruktion kan medföra svårigheter i praktiken. Enligt utskottets mening hade det varit önskvärt att en lagteknisk samordning av de båda stadgandena skett. Utskottet har likväl stannat för att de anförda betänkligheterna inte bör förändra att propositionens förslag förkastas.

Mot avfattningen av förslaget beträffande 17 § har utskottet ingen erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte bifalla proposition nr 117.

Stockholm den 18 maj 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Sveningsson, Dahl, Dahlén och Palm;

från a n d r a kammaren: herrar Adamsson, von Friesen, Henningsson, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Wennerfors, Keijer och Boo.